

de (NVVE) nabestaanden geïnterviewd. Het gaat om nabestaanden van patiënten die met euthanasie te maken hebben gehad. De ondertitel *De praktijk anders bekeken* is een wezenlijk kenmerk van het boek, omdat het volgens de NVVE nu tijd werd om vooral de patiënt en nabestaanden aan het woord te laten. De artsen zijn volgens de vereniging al ruimschoots aan het woord geweest in de onderzoeken van Van der Wal en Van der Maas.

De veertien interviews zijn in hoofdstukclusters ondergebracht. De hoofdstukken hebben titels die het centrale thema van de interviews enigszins dekken zoals: *Geen ja en geen nee; Nee wordt ja*, et cetera.

In de hoofdstukken staat de discommunicatie tussen de verschillende partijen centraal. De patiënt, de arts, en de familie spreken elkaars taal niet, en dan zijn er ook nog SCEN-artsen die roet in het eten kunnen gooien. Sommige families blijven verbijsterd en met een gevoel van machteloosheid achter. Ook als deze nabestaanden later terugdenken aan het sterven van hun familielid blijft de euthanasie vaak nog een onthutsende en beangstigende ervaring.

Opvallend is dat het merendeel van de interviews negatieve ervaringen van de euthanasiepraktijk beschrijft. Er komt slechts een enkele nabestaande met een goede ervaring aan het woord.

Na de interviews is er een nabeschuiving van Rob Jonquière en Jacob Kohnstam, respectievelijk directeur en voorzitter van de NVVE. Met name Jonquière doet een aantal aanbevelingen voor de praktijk. Hij pleit ervoor dat de gemiddelde arts het abc van de euthanasie beheerst en dat

dit in de opleiding derhalve meer aandacht moet krijgen. De spanning en de discommunicatie worden volgens hem veroorzaakt omdat er 'twee kapiteins op een schip zijn'. De patiënt heeft het recht om euthanasie te vragen en de arts heeft het recht ja of nee te zeggen. Als een arts besluit om geen euthanasie te plegen, vindt Jonquière dat deze arts zijn handen van de begeleiding moet aftrekken, en een collega moet vragen. Hij beschrijft echter niet hoe de huisarts dit in de dagelijkse praktijk moet organiseren.

Het boek is een aanrader voor de gemiddelde huisarts en specialist omdat het meer inzicht kan geven in de problemen die bij een euthanasieverzoek spelen. Vooral omdat je van gemaakte fouten kunt leren. Ik vind dit de belangrijkste boodschap: streef naar een heldere en open discussie over euthanasie en wacht daar niet mee tot in de terminale fase. Wees vooral duidelijk over je eigen grenzen en toets deze aan die van de patiënt.

Karel Schuit

Kinderen in de NS2

Van der Linden MW, Van Suijlekom-Smit LWA, Schellevis FG, Van der Wouden JC. *Het kind in de huisartspraktijk*. Rotterdam/Utrecht: Erasmus MC, Afdeling Huisartsgeneeskunde/NIVEL, 2005. ISBN 90-74494-14-5. Downloaden: www.nivel.nl/nationalestudie. Te bestellen (tegen verzendkosten) bij NIVEL of Afdeling Huisartsgeneeskunde Erasmus MC.

Het zevende overzichtsrapport in de Tweede Nationale Studie is net versche-

nen. Nederlandse kinderen voelen zich gezond: 96% zegt dat hun gezondheid goed of heel goed is. Echter 4 van de 5 kinderen hadden – net als grote mensen – de afgelopen 14 dagen alledaagse klachten. Een op de drie kinderen heeft last van langduriger klachten zoals astma of chronische hoofdpijn. In de top-20 van aandoeningen die de huisarts ziet, staan slechts twee chronische aandoeningen: constitutioneel eczeem en astma.

Een rapport met veel tabellen schrikt huisartsen wellicht af, maar het rapport is buitengewoon handig omdat het inzicht geeft in een belangrijk deel van ons werk. Het levert een mooi lijstje op met onderwerpen voor interventieonderzoek: wat weten we nu van de behandeling van hoesten (plaats 3 op de top-20), wratten (4), moeheid (15) of voetklachten (20)?

Ik mis in de spreekkamer een mooi lijstje waarmee ik ouders kan uitleggen dat sommige klachten heel veel voorkomen en andere nooit. Dat zou de praktische waarde van het rapport voor de huisarts aanzienlijk verhogen. Misschien kan dat nog op de website?

Iedereen die de andere zes rapporten al heeft, moet dit rapport ook hebben. En wie die andere rapporten niet heeft, moet die maar snel downloaden

Joost Zaat

Lezen voor je punten

Lopende een discussie met Het College voor Accreditatie Huisartsen van de KNMG hebben we deze keer geen vragen opgenomen.

Joost Zaat, *Kees in 't Veld*